

نگاهی به اقتصاد اتحادیه اروپا

اشاره:

اتحادیه اروپا قدیمی‌ترین و مهم‌ترین بلوک اقتصادی جهان است که با ایجاد یکپارچگی و وحدت در اتخاذ سیاست‌های اقتصادی و بازرگانی، توانسته در عمر نزدیک به نیم قرن خود، تحولات چشمگیری را پشت سر ببرد و امروز به عنوان الگویی موفقیت‌آمیز برای بلوک‌های اقتصادی منطقه‌ای مورد توجه است.

این اتحادیه که متشکل از پانزده کشور اروپایی است، در دهه ۱۹۹۰ توانست به پیمانی در خصوص «وحدت پولی» دست یابد و در اواخر این دهه شماری از اعضای آن با پذیرش «یورو» به عنوان پول واحد اروپایی، عرصه تازه‌ای از حیات سیاسی و اقتصادی خود را آغاز کرده‌اند. رواج یورو در میان ساکنان ۱۲ کشور عضو «منطقه یورو» و حذف پول‌های ملی از آغاز سال جاری میلادی، حرکت تازه‌ای است که می‌رود اقتصاد اروپا را بیش از پیش تقویت نماید و همچنان به عنوان یک رقیب جدی برای ابرقدرت اقتصادی جهان (آمریکا) باقی بماند.

بررسی اوضاع اقتصادی اتحادیه اروپا و منطقه یورو به ویژه پس از حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ (۲۰ شهریور ۱۳۸۰) به شهرهای آمریکا، می‌تواند جایگاه ویژه اتحادیه در اقتصاد و تجارت جهانی را به نحو بارزتری نشان دهد و دورنمای روشنی را فراروی سرمایه‌گذاران، صاحبان صنایع و بازرگانی قرار دهد که روابط با اتحادیه اروپا را در دستور کار خود دارند.

در این مقاله به بررسی آخرین وضعیت اقتصادی بازرگانی کشورهای عضو اتحادیه اروپا می‌پردازیم.

شاخص‌های اقتصادی، رشد تولید ناخالص داخلی، تورم و بیکاری برای داشتن ارزیابی دقیق از وضعیت اقتصادی هر کشور یا بلوک اقتصادی، ضروری‌تر هستند.	به سه‌ماهه چهارم سال گذشته ۰/۲ درصد افزایش داشت. این در حالی است که تولید ناخالص داخلی اتحادیه در سه‌ماهه چهارم سال ۲۰۰۱ نسبت به سه‌ماهه سوم همان سال ۰/۲ درصد تنزل یافته بود.	میان کشورهای عضو اتحادیه اروپا، فنلاند تنها کشوری بود که در سه‌ماهه اول امسال نسبت به سه‌ماهه چهارم سال گذشته با ۰/۶ درصد کاهش در تولید ناخالص داخلی مواجه شد.
بر اساس آخرین آمار ارائه شده از سوی مرکز آمار اتحادیه اروپا (یورواستات)، تولید ناخالص داخلی اتحادیه اروپا در سه‌ماهه نخست سال جاری میلادی نسبت مشابه سال قبل ۰/۴ درصد بود.	رشد تولید ناخالص داخلی اتحادیه اروپا در سه‌ماهه نخست سال جاری میلادی نسبت به مدت مشابه سال قبل ۰/۴ درصد بود.	به عقیده کارشناسان، روند بهبود اقتصادی اتحادیه اروپا همچنان تداوم یافته و آهنگ رشد اقتصادی در محدوده ۲/۵ تا ۳ درصد در سال

حفظ شده است. به گفته «پدرو سولنبر» کمیسیون امور اقتصادی و پولی اتحادیه اروپا، نرخ بالقوه رشد اقتصادی در دوازده کشور عضو منطقه یورو تا پایان سال جاری میلادی به ۲ تا ۲/۵ درصد خواهد رسید و حتی از آن فراتر خواهد رفت و در سال ۲۰۰۳ سرعت رشد آن افزایش می‌یابد و به ۳ درصد خواهد رسید.

گزارش یورواستات می‌افزاید: ارزش افزوده ناخالص در ۱۵ کشور عضو اتحادیه اروپا در سه‌ماهه اول سال جاری میلادی در مقایسه با سه‌ماهه چهارم سال گذشته ۰/۴ درصد افزایش نشان داد، در حالی که این شاخص در سه‌ماهه چهارم سال گذشته در قیاس با سه‌ماهه سوم همان سال ۰/۲ درصد کاهش داشت.

براساس این گزارش، در میان بخش‌های اقتصادی، فعالیت‌های ساختمانی در سه‌ماهه اول امسال نسبت به فصل قبل از آن ۱/۲ درصد رشد داشت که بالاترین میزان رشد فصلی در بین بخش‌های مختلف اقتصادی در اتحادیه اروپا بود. فزونی رشد فعالیت بخش ساختمان نسبت به بخش‌های صنعت، نشانگر بهبود اوضاع اقتصادی داخلی، جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی به فعالیت‌های ساخت‌وساز که متقاضی تولیدات صنعتی است، نکته درخور توجهی است، زیرا که می‌تواند رشد تولیدات بخش

صنعتی در ماه‌های آتی را تضمین کند.

بخش صنعت در اتحادیه اروپا با کسب رشدی معادل ۰/۴ درصد در این مدت، نشانه‌هایی از بهبود را نشان داد، در حالی که علایم رکود در آن در ماه‌های پایانی سال میلادی گذشته مشاهده می‌شد.

با وجود آنکه بخش صنعت هنوز ضعیف‌ترین شاخه اقتصادی در وضعیت رکود اقتصادی در اروپا را نشان می‌داد، در نخستین فصل سال جاری میلادی بخش کشاورزی و ماهی‌گیری با رشدی معادل ۰/۱ درصد نسبت به سه‌ماهه چهارم سال ۲۰۰۱ در واقع کمترین میزان رشد را نسبت به بخش‌های مختلف اقتصادی اتحادیه اروپا داشت.

بروز نشانه‌های رشد در بخش‌های مختلف اقتصادی مایه دلگسرمی اقتصاددانان و سیاست‌گزاران اتحادیه اروپا شده است. آنها با بررسی شاخص رشد بخش‌های اقتصادی، اکنون پیش‌بینی می‌کنند که دل‌نگرانی‌های ناشی از رکود بر اثر حوادث ۱۱ سپتامبر خاتمه یافته و اقتصاد اروپا مسیر روشن رشد را طی می‌کند.

برای اقتصاد اروپا دستیابی رشد اقتصادی بیش از ۲/۵ درصد در سال به مفهوم رونق فعالیت‌های اقتصادی، کاهش فشارهای تورمی، ایجاد فرصت‌های شغلی تازه و افت تعداد بیکاران و در نهایت رفاه عمومی مصرف‌کنندگان اروپایی است که با قبول «یورو» وارد یک

آزمون حساس اقتصادی - سیاسی شده‌اند.

میانگین تورم در پانزده کشور عضو اتحادیه اروپا نیز طبق آخرین آمار منتشره از سوی مرکز آمار اتحادیه اروپا (یورواستات) مستقر در لوکزامبورگ، در ماه آوریل سال جاری به ۲/۲ درصد رسید، در حالی که دو ماه قبل از آن (مارس ۲۰۰۲) به میزان ۲/۳ درصد ثبت شد.

کاهش میزان تورم در چهارمین ماه سال ۲۰۰۲ پس از رواج یورو در بین ساکنان دوازده کشور عضو پیمان اتحادیه پولی، نقطه امیدوارکننده‌ای برای اقتصاد اروپاست. زیرا با حذف پول‌های ملی در کشورهای منطقه یورو، انتظارات تورمی همچنان در میان اقتصاددانان و مردم موجبات نگرانی را به وجود آورده بود.

براساس گزارش یورواستات، ایرلند، هلند و یونان به ترتیب با ۵، ۴/۲ و ۴/۱ درصد تورم در ماه آوریل، بیشترین میزان تورم سالانه را در بین کشورهای عضو اتحادیه اروپا آزمودند و در مقابل آلمان و اتریش هر یک با ۱/۶ درصد و بلژیک با تورم ۱/۷ درصدی، کمترین فشارهای تورمی را تجربه کردند.

براساس همین گزارش، آمار تورم ثبت شده در کشورهای عضو اتحادیه اروپا در آوریل سال جاری نسبت به آوریل ۲۰۰۱ نشان می‌دهد که کشورهای یونان، اسپانیا و

فرانسه شاهد افزایش میزان تورم بوده، در حالی که دیگر کشورهای عضو اتحادیه در این دوره زمانی توانسته‌اند نرخ‌های تورم کمتری را به ثبت رسانند.

میزان تورم در یونان از ۳/۷ به ۴/۱ درصد، در اسپانیا از ۳/۶ به ۳/۷ درصد و در فرانسه از ۲ به ۲/۱ درصد در آوریل ۲۰۰۲ افزایش یافته است.

براساس آمارهای موجود، اتحادیه اروپا همچنان فشارهای تورمی ناچیزی را تجربه می‌کند و انتظار می‌رود میانگین نرخ تورم در سال ۲۰۰۲ در اتحادیه اروپا در سطح ۲ تا ۲/۲ درصد باقی بماند که این موفقیتی درخور توجه به‌ویژه برای منطقه یورو خواهد بود.

براساس آمارهای موجود، میزان بیکاری در اتحادیه اروپا نیز در ماه مارس سال جاری به ۷/۶ درصد نیروی کار رسید. گرچه میزان بیکاری در اتحادیه اروپا در قیاس با آمریکا و ژاپن (رقبای اقتصادی اتحادیه اروپا) بیشتر است، اما با توجه به بیکاری بیش از ۱۰ درصد جمعیت فعال اتحادیه اروپا در دو سال پیش، پیشرفت قابل توجهی را در کارآفرینی در این اتحادیه نشان می‌دهد.

شمار بیکاران اتحادیه اروپا در مارس ۲۰۰۲ به سیزده میلیون و سیصد هزار نفر رسید. در همین حال میزان بیکاری در میان مردان از ۶/۵ درصد در مارس ۲۰۰۱ به ۶/۷ درصد در مارس ۲۰۰۲ افزایش

یافت، اما بیکاری در میان جمعیت فعال زنان در همین دوره زمانی از ۹ به ۸/۸ درصد تنزل یافت.

نکته درخور توجهی میزان بیکاری در میان جوانان کمتر از ۲۵ سال است که در این اتحادیه به ۱۵/۵ درصد جمعیت فعال این گروه رسیده است. به عقیده کارشناسان اقتصادی، رونق سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌های خارجی در اتحادیه اروپا سبب خواهد شد که مشاغل جدیدی برای جوانان زیر ۲۵ سال ایجاد شود و از میزان بیکاری در میان این قشر کاسته شود.

به عقیده کارشناسان، دستیابی به رشد اقتصادی نزدیک به ۲/۵ درصد در سال جاری و حدود ۳ درصد در سال آینده، موجب می‌شود که اتحادیه اروپا به موفقیتی در زمینه افزایش اشتغال و کاهش بیکاری دست یابد.

چالش‌های در پیش رو
با وجود آنکه شاخص‌های اقتصادی برای اتحادیه اروپا روند امیدوارکننده‌ای را نشان می‌دهد، اما افزایش ارزش یورو در برابر ارزهای معتبر، به ویژه دلار آمریکا از چالش‌های عمده‌ای است که اقتصاد اتحادیه اروپا در ماه‌های آتی با آن درگیر خواهد شد.

اگرچه اقتصاددانان اروپایی همچنان از افزایش ارزش یورو استقبال کرده و عقیده دارند که یورو به تدریج به ارزش واقعی خود

نزدیک می‌شود، اما بی‌تفاوتی فدرال رزرو آمریکا نسبت به این قضیه جای شگفتی دارد. یک تجربه تاریخی در اواخر دهه ۱۹۸۰ نشان می‌دهد که تقویت ارزهای اروپایی در قبال دلار آمریکا، آسیب جدی به اقتصاد اروپا وارد ساخت. دلار ارزان قدرت رقابت اقتصاد آمریکا را تقویت نمود و صادرات اروپا به بازارهای خارج از اتحادیه به ویژه آمریکا را با دشواری مواجه ساخت. با وجود آنکه اروپایی‌ها به تجارت با روسیه و چین به عنوان بازارهای وسیع و در دسترس چشم دوخته‌اند، اما یورو قوی سبب کاهش واردات روسیه و چین از اتحادیه اروپا می‌شود و بازار هدف اروپایی‌ها را تسلیم آمریکا خواهد ساخت.

با وجود آنکه در اجلاس گروه هفت، وزیران دارایی کشورهای عضو نسبت به نوسانات بازار ارز سکوت کردند، اما سکوت آمریکا معنای دیگری دارد. اقتصاد آمریکا که در سال‌های اخیر بیش از ۲ تریلیون دلار سرمایه‌گذاری خارجی را به ویژه در بخش املاک و سهام جذب کرده بود و از شکوفایی حباب‌گونه برخوردار شده بود، اینک به تصحیح خود می‌پردازد. این دوره اصلاحات اگرچه با خروج سرمایه‌گذاری خارجی از آمریکا همراه خواهد بود و با توجه به این که رشد اقتصاد آمریکا پس از حوادث ۱۱ سپتامبر آنچنان که انتظار می‌رفت، تداوم نیافته است،

اما کاهش ارزش دلار می‌تواند برای روند اصلاحات اقتصادی در آمریکا به ویژه شرکت‌ها درمانی شفافبخش دهد و رشد صادرات به کمک آن بیاید.

در اجلاس «هالی فاکس» بحث از مداخله در بازارهای ارز به میان نیامد و همین امر سبب می‌شود که مداخلات بانک‌های مرکزی به طور انفرادی نتیجه‌بخش نباشد. از این رو می‌توان انتظار داشت که اتحادیه اروپا و ژاپن در ماه‌های آتی بر اثر تقویت ارزش یورو و ین ژاپن با مشکلات جدی مواجه شوند.

تقویت ارزش یورو از ابتدای سال جاری میلادی تاکنون، هنوز آثار منفی در تجارت خارجی اتحادیه اروپا نشان نداده است.

براساس گزارش یورواستات، کسری تراز تجاری اتحادیه اروپا با دنیای خارج در چهار ماه نخست سال جاری میلادی به ۸/۸ میلیارد یورو رسید که در مقایسه با کسری ۳۳/۸ میلیارد یوروی دوره مشابه سال قبل، به شدت کاهش یافته است. برای اتحادیه اروپا این آمار امیدوارکننده است. اما باید دقت داشت که کاهش این کسری بر اثر کاهش کسری تراز تجارت مواد انرژی اتحادیه اروپا و افزایش مازاد تراز تجارت ماشین‌آلات و خودرو بوده است.

براساس گزارش یورواستات، کسری تراز تجارت انرژی اتحادیه اروپا در چهار ماه نخست سال جاری میلادی به ۲۶/۶ میلیارد یورو

بالغ شد که نسبت به کسری ۲۹/۶ میلیارد یوروی این تراز در مدت مشابه سال قبل ۳ میلیارد یورو کاهش یا به عبارتی بهبود نشان می‌دهد. برای شرکای نفتی اتحادیه اروپا این آمار از دو جنبه افت بهای نفت و کاهش میزان واردات آن حایز اهمیت است.

اما مازاد تراز تجارت ماشین‌آلات و خودروی اتحادیه اروپا در همین مدت به سرعت بهبود یافت و از ۱۲/۸ میلیارد یورو در چهار ماه نخست سال ۲۰۰۱ به ۲۱/۶ میلیارد یورو در چهار ماه نخست امسال رسید. رشد ۸/۸ میلیارد یوروی مازاد تراز تجارت ماشین‌آلات و خودرو که از عوامل مؤثر در رشد تولیدات صنعتی اتحادیه قلمداد می‌شود، با افزایش ارزش یورو به طور جدی با تهدید مواجه خواهد شد.

روند مناسبات تجاری اتحادیه اروپا با شرکای تجاری عمده‌اش نیز در سال جاری با تحولاتی روبه‌رو شده است.

واردات اتحادیه اروپا از ژاپن در چهار ماه نخست سال جاری نسبت به مدت مشابه سال قبل ۲۱ درصد، از روسیه ۱۶ درصد و از آمریکا ۱۵ درصد تنزل داشت. در همین حال صادرات اتحادیه به ژاپن ۱۵ درصد و سویس ۹ درصد کاهش نشان داد. ارزش صادرات اتحادیه اروپا به روسیه در همین مدت ۲۱ درصد و به چین ۱۱ درصد ترقی کرد، اما واردات آن از

جمهوری چک ۸ درصد و ترکیه ۷ درصد رشد نشان داد.

این نوسان‌ها نشان می‌دهد که افزایش ارزش یورو می‌تواند به صادرات روبه‌رونق اتحادیه به روسیه و چین که دو کشور بزرگ طرف تجاری و هدف اتحادیه است، آسیب ببیند. حتی صادرات به ژاپن که با تنزل فاحشی روبه‌رو شده است، می‌تواند همچنان روند نزولی داشته باشد.

براساس گزارش یورواستات، مازاد تراز تجاری اتحادیه اروپا با آمریکا که در چهار ماه نخست سال گذشته ۷/۹ میلیارد یورو ثبت شد، در ماه‌های ژانویه تا آوریل امسال به ۱۳/۶ میلیارد یورو افزایش یافت. در همین حال کسری تراز تجارت اتحادیه با ژاپن در همین دوره زمانی از ۸/۷ به ۶/۲ میلیارد یورو تنزل کرد.

تراز تجارت پانزده کشور عضو اتحادیه با چین در همین دوره زمانی بیشترین کسری به میزان ۱۱/۶ میلیارد یورو را ثبت کرد. در حالی که بالاترین مازاد از تجارت با آمریکا (به میزان ۱۳/۶ میلیارد یورو) ثبت شد. به نظر می‌رسد که با تقویت ارزش یورو، تراز تجارت اتحادیه اروپا با آمریکا، ژاپن و... دچار تحولات بیشتری گردد که در نهایت به نفع اقتصاد اتحادیه اروپا نخواهد بود.

گزارش دیگر یورو استات نشان می‌دهد که در سه ماهه نخست سال جاری میلادی، کسری تراز تجاری

نفت در اتحادیه باشد که در این صورت تقاضا برای نفت در ماه‌های آتی نیز رشد چشمگیری نخواهد داشت و صادرکنندگان نفت به اتحادیه اروپا در وضعیت مطلوبی قرار نخواهند گرفت.

با وجود آنکه «پدرو سولنیر» کمیسر امور اقتصادی و پولی اتحادیه اروپا در اواخر خرداد ماه از افزایش ارزش یورو استقبال کرد و آن را نشانه این واقعیت دانست که ارزش این ارز کمتر از ارزش واقعی آن بوده و ثبات آن در درازمدت برای تورم و رقابت آثار مثبتی خواهد داشت، اما برخی کارشناسان برای یورو با دلار و تقویت آن به مرزی بالاتر از برابری را به نفع اقتصاد اتحادیه اروپا با حجم معاملات خارجی سالانه ۱/۸ تریلیون یورو نمی‌دانند و عقیده دارند که با تقویت بیشتر ارزش یورو، قدرت رقابت اتحادیه اروپا در بازارهای خارجی کاهش خواهد یافت و صادرات آن زیان می‌بیند.

این امر می‌تواند بر رشد اقتصادی و کارآفرینی در اتحادیه اثر منفی بگذارد و اهداف دستیابی به رشد اقتصادی ۳ درصد در سال آینده را خدشه‌دار سازد.

برای شرکای تجاری اتحادیه اروپا که مواد سوختی به ویژه نفت به اتحادیه صادر می‌کنند، افت کاهش کسری تراز تجارت انرژی اتحادیه اروپا در سال جاری حایز اهمیت است. حجم واردات نفت کشورهای عضو اتحادیه اروپا در سه ماهه نخست سال جاری نسبت به مدت مشابه سال قبل به میزان ۲۳ درصد کاهش داشت و به ۱۰۷ میلیون تن رسید. بیشترین میزان این کاهش مربوط به حجم خرید اتحادیه از کشورهای نفت‌خیز حوزه خلیج فارس بود.

صادرات نفت ایران به اتحادیه اروپا در این مدت ۵۲ درصد، عربستان ۴۶ درصد، کویت ۵۶ درصد و عراق ۳۳ درصد کاهش داشت. کاهش صادرات نفت به اتحادیه اروپا شامل لیبی، روسیه، مصر، الجزایر و... نیز شده است. کاهش ۲۳ درصدی واردات نفتی اتحادیه اروپا در نخستین فصل سال جاری سبب کاهش هزینه واردات نفت این کشورها نیز شده است. این هزینه با ۹ میلیارد یورو کاهش به ۱۹ میلیارد یورو رسید.

افت میزان واردات نفت اتحادیه اروپا می‌تواند به کاهش تقاضا و در نتیجه پیش‌بینی رشد اقتصادی محدودتر منتهی شود، با آنکه صرف‌نظر از عوامل فصلی (در تابستان تقاضا برای نفت کاهش می‌یابد)، به منزله ذخیره‌سازی انبوه

اتحادیه اروپا به ۷ میلیارد یورو رسید که نسبت به کسری ۲۵/۲ میلیارد یورویی آن در سه ماهه نخست سال گذشته، بهبود چشمگیری را نشان می‌دهد. اما مقایسه آمار سه‌ماهه و چهارماهه گواه بر آن است که تراز تجارت خارجی اتحادیه اروپا طی ماه آوریل ۱/۸ میلیارد دلار کسری داشته است که با افزایش ارزش یورو در آینده و برابری آن با دلار امریکا در سال جاری روبه‌فزونی خواهد نهاد.

ارزش صادرات مجموع ۱۵ کشور عضو اتحادیه اروپا در سه ماهه نخست سال جاری میلادی به ۲۳۳/۴ میلیارد یورو بالغ شد که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۳ درصد کاهش داشت. اما واردات اتحادیه با ۱۰ درصد کاهش به ۲۴۰/۴ میلیارد یورو بالغ شد. با ادامه روند کنونی، مجموع ارزش صادرات اتحادیه اروپا در سال جاری ۹۰۰ میلیارد یورو و مجموع ارزش صادرات آن به حدود ۹۵۰ میلیارد یورو خواهد رسید که نتیجه آن کسری ۴۰ تا ۵۰ میلیارد یورویی در سال ۲۰۰۲ خواهد بود. از سوی دیگر مجموع تجارت خارجی اتحادیه در سال جاری به بیش از ۱/۸ تریلیون دلار خواهد رسید که به رقم تجارت خارجی حدود ۲ تریلیون دلاری امریکا نزدیک می‌شود.